

ситетларда ўқитувчиларни тайёрлаш дастурларида, шунингдек, ўқитувчиларни тайёрлаш дастурларида мажбурий курслар сифатида киритилиши керак.

Шу нуқтаи назардан, биз ижодкорликнинг икки босқичини ажратамиз: потенциал (ўқитувчининг янги ғоялар, ёндашувлар, иш усуллари ва уларни ишлаб чиқиш зарурияти хусусияти) ва долзарблиги (юқорида айтиб ўтилган эҳтиёжни рўёбга чиқариш ва тегишли ҳаракат усуллари ва кўникмаларга эга бўлишга тайёрлигини тавсифлаш).

Умумий ўрта таълим мактаблари ўқитувчиларининг касбий компетентлилик жиҳатлари: методологик жиҳати; коммуникатив жиҳати;

маданий жиҳат; предмет-професионал жиҳат; дидактик жиҳат; психологик жиҳат; креатив жиҳат.

Ўқитувчининг илмий-професионал салоҳиятининг ижодий маҳорати – унинг педагогик ижодиёт даражасини, турли хил қизиқарли, ҳаяжонли, интеллектуал ва ҳиссий жиҳатдан бой тадбирларни режалаштириш қобилиятини. Ўқитувчининг ижодий маҳорати куйидаги хусусиятларга эга.

Илмий-касбий маҳоратнинг ижодий жиҳатлари:

- илмий ва психологик фикрлаш;
- педагогик маҳоратнинг юқори даражаси;
- маълум бир илмий жасорат;
- ишлаб чиқилган педагогик ҳиссиёт;
- танқидий таҳлил қилиш қобилияти;
- касбий ўз устида ишлаш зарурияти;
- илғор педагогик тажрибаларни оқилона қўллаш ва ҳ.к.;
- ижодий хусусиятларнинг асосий жиҳатлари;
- маълум бир шахснинг янги ёки сезиларли ривожланишини таъминлаш;
- фаолиятнинг ўзига ҳослиги, фаолият маҳсулоти ва унинг натижалари такрорланмаслиги;
- ижодкорлик, (ўз устида ишлаш) билан ўзаро боғлиқлик.

Касб-хунарни режалаштириш босқичида ижодкорлик куйидагича намоён бўлади:

- а) турли мавзулардаги дарслик мавзусига қизиқарли

Адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги ПФ-4947-сон Фармони. Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами. 2017 йил, 6-сон, 70-модда.

Мақолада муаллиф ўқитувчининг ижодий қобилиятини ўрганиш, уни шакллантиришнинг амалий муаммоларини ҳал қилиши ҳақида фикр юритган. Шунингдек, ўқитувчилик маҳоратининг турлари, умумий ўрта таълим мактаблари ўқитувчиларининг касбий компетентлилик ва илмий-професионал маҳоратининг ижодий жиҳатлари очиб берилган.

Статья посвящается изучению творческих способностей учителя, практических способов их формирования. Также описываются виды педагогического мастерства творческие аспекты профессиональной компетентности, и научные и профессиональные навыки учителей общеобразовательных школ.

The article is devoted to the study of the creative abilities of the teacher, and how to solve practical problems of their formation. The author of the article describes the types of pedagogical skills, creative aspects of professional competence, and the scientific and professional skills of teachers secondary schools.

PEDAGOGIKA OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA “KOMPYUTER GRAFIKASI” FANINI O'QITISH MUAMMO SIFATIDA

O.Q.Zaripov – assistent o'qituvchi

Ajinivoz nomidaqi Nukus davlat pedagogika instituti

Tayanch soʻzlar: kompyuter grafikasi, model, ta'lim, motivatsiya, texnologiya, pedagogik texnologiya, dasturiy vosita.

Ключевые слова: компьютерная графика, модель, образование, мотивация, технология, педагогические технологии, программные средства.

Key words: computer graphics, model, education, motivation, technology, pedagogical technologies, software.

Davlat rivojlanishining muhim omillaridan biri, shubhasiz ta'lim tizimi, ilm-fan va texnologiyalarning raqobatbardoshlik darajasi hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasi rivojlanishning ustuvor yo'nalishlaridan biri halqaro ta'lim standartlariga muvofiq barqaror davlat ta'lim tizimini modernizatsiya qilishdan iboratdir.

Shu o'rinda takidlab o'tishimiz joyis, Jahonda o'qitish jarayonlarini texnologiyalashtirish, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari vositasida ta'lim samaradorligiga er-

va original ma'lumot topish va tanlashda;

б) келтириб ўтилган вазиятнинг далилларга асосланганлигидаги асосий муаммоларни ишлаб чиқиш учун тизимни яратишда;

в) тарихий фактлар, вазиятларни танлашда ва қарама-қаршиликларнинг пайдо бўлиш мантигини ва уларни ҳал қилишнинг ёндашувларини амалга оширишда.

Машғулотнинг тайёргарлик босқичида, ижодкорлик дарс мавзуси бўйича топилган маълумотларнинг дидактик ишлов берилиши орқали намоён бўлади. Ўқитувчи дидактик маълумотни ўқитишда куйидаги қоидаларга бўйсунди:

– кўрсатилган маълумот қисмларини мантикий ва изчил тақсимлаш;

– слайдлар сони, уларнинг мазмуни ва тақдим этилиш шакллари аниқлаш;

– ҳаётий мисоллар, ишлар, вазиятларни келтириб ўтиш керак бўлган жойларни аниқлаш;

– ёзиб олиш учун асосий қоидаларни ва асосий формулаларни ажратиш;

– таниқли олимлар, мутафаккирлар, шоирлар ва жамоат арбобларининг атоқли сўзларини, баёнларини, шунингдек, баён қилинган материалларнинг қайси жойларида улар ҳақида гапиришни;

– ўқитувчининг ёркин, ифодаланган ва мажозий нутқи;

– ахборотни эстетик ва ахлоқий жиҳатдан тақдим этиш;

– нутқнинг ҳиссий ва интеллектуал интенсивлиги;

– тақдимотда мантикий, тарихий, психологик, сиёсий ва бошқа таққослашлардан фойдаланиш;

– тақдимотда диққат ва фикрлашни қучайтириш усуллари қўллаш (сезгирлик, инверсия ва бошқалар).

Ижодкорликни шакллантириш ва ривожлантиришда бундай ёндашув профессионал билим ва кўникмалар даражасини сезиларли даражада ошириши, замонавий ўқитувчининг маҳоратли фаолиятида қобилият ва тайёрлигини шакллантириши мумкин.

РЕЗЮМЕ

Мақолада муаллиф ўқитувчининг ижодий қобилиятини ўрганиш, уни шакллантиришнинг амалий муаммоларини ҳал қилиши ҳақида фикр юритган. Шунингдек, ўқитувчилик маҳоратининг турлари, умумий ўрта таълим мактаблари ўқитувчиларининг касбий компетентлилик ва илмий-професионал маҳоратининг ижодий жиҳатлари очиб берилган.

РЕЗЮМЕ

Статья посвящается изучению творческих способностей учителя, практических способов их формирования. Также описываются виды педагогического мастерства творческие аспекты профессиональной компетентности, и научные и профессиональные навыки учителей общеобразовательных школ.

SUMMARY

The article is devoted to the study of the creative abilities of the teacher, and how to solve practical problems of their formation. The author of the article describes the types of pedagogical skills, creative aspects of professional competence, and the scientific and professional skills of teachers secondary schools.

texnologiyasi, o'quv jarayonlarini loyihalash va tashkil etish muammolariga doir izlanishlar olib borilib, ijobiy natijalarga erishilmoqda. Mazkur tadqiqotlar ta'lim jarayonini texnologiyalashtirish nazariyasi, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va tamoyillari asosida mashg'ulotlarni loyihalash andazalarini ishlab chiqish, shuningdek, kompyuter grafikasi fanini o'qitish samaradorligini oshirish maqsadiga qaratilganligi bilan muhim o'rin tutadi.

Mamlakatimizda fan, ta'lim-tarbiya va ishlab chiqarish integratsiyasini ta'minlash, oliy ta'lim tizimini rivojlantirish, moddiy-texnik bazasini mustahkamlash, ta'lim shakllari va mazmuni takomillashtirish borasida olib borilayotgan islohotlar o'quv jarayoniga ilg'or pedagogik texnologiyalarni joriy etish imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Shu bilan birga bo'lajak kompyuter grafikasi fani o'qituvchilarini tayyorlash samaradorligini oshirishga doir tizimli yondashuvlar, «Kompyuter grafikasi» o'quv fani mashg'ulotlarining ijobiy natijaviyligini ta'minlash mexanizmi yetarli emasligi kuzatilmoqda. O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasida «mehnat bozorining zamonaviy ehtiyojlariga muvofiq yuqori malakali kadrlar tayyorlash siyosatini davom ettirish, oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini takomillashtirish, kompyuter grafikasi kabi muhim va talab yuqori bo'lgan fanlarni iqtisoslashtirilgan tarzda o'rganish»[1] kabi ustuvor vazifalar belgilab berildi. Bu borada, pedagogika oliy ta'lim muassasalarida «Kompyuter grafikasi» fani o'quv mashg'ulotlarini loyihalashning zamonaviy kontseptsiyasini belgilash, o'qitishni tashkil etish texnologiyasini innovatsion modelashtirish, metodik ta'minotini takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi PF-4947-sonli «O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida»gi Farmoni, 2019-yil 17-yanvardagi PF-5635-sonli «2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasini «Faol investitsiyalar va ijtimoiy rivojlanish yili»da amalga oshirishga oid davlat dasturi to'g'risida»gi Farmoni, 2017-yil 20-apreldagi PQ-2909-son «Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi, 2017-yil 27-iyuldagi PQ-3151-son «Oliy ma'lumotli mutaxassislar tayyorlash sifatini oshirishda iqtisodiyot sohalari va tarmoqlarining ishtirokini yanada kengaytirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi qarorlari hamda mazkur faoliyatga oid me'yoriy-huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalarni amalga oshirishda mazkur tadqiqot doirasida tadqiq qiliniyotgan «Pedagogika oliy ta'lim muassasalarida «Kompyuter grafikasi» fanini o'qitish muammo sifatida» mavzu muayyan darajada xizmat qiladi.

Yuqoridagilardan kelib chiqib aytishimiz mumkinki. Bugungi kunda kompyuter grafikasi zamonaviy axborot texnologiyalarining biri bo'lib, u shiddat bilan rivojlanib borayotgan yo'nalishlardan biri. Bunday rivojlanish texnika sohasida ham, dasturiy vositalar sohasida ham amalga oshirilmoqda. Ular videofilm, multimedik mahsulotlar, harakatlanuvchi tasvirlarni yaratishga imkon beradi.

Kompyuter grafikasining zamonaviy mavdoni turli xil xarakterdagi (rastr, vektorli ikki o'lchamli, vektorli uch o'lchamli, fraktal), shuningdek, kompyuter animatsiyasi, vide-

omontai, interaktiv va animatsiya mahsulotlarini yaratish usullari, texnologiyalari va vositalarini o'z ichiga olgan ilmiy bilimlarning keng doirasidir.

Bunday dasturiy mahsulotlar reklamalar ishlab chiqaruvchi vositalar hisoblanib, san'at va multimediya texnologiyasi sohasida qo'llaniladi.

Bu borada qator olimlar o'z ilmiy ishlarida tadqiq qilganlar, jumladan pedagogika oliy ta'lim muassasalarida «Kompyuter grafikasi» fanini ilmiy nazariy asoslari va o'quv jarayoniga tadbiri bo'yicha K.Grebennikov, L.Ivannikova, O.Kraynova, O.Odintsova, N.Petrova, E.Tretvakova, L.Turanovlar o'z ishlarida qarang [2].

Ta'limning asosiy vazifalaridan biri – bu pedagogika, psixologiya va informatika sohasida erishilgan vutuqlarni umumlashtirish vo'li bilan oliy ta'lim muassasalari talabalarining kompyuter grafikasi bo'yicha bilim, ko'nikma va malakalarini rivojlantirish, bo'lajak o'qituvchilarni kompyuter grafikasi vositalaridan ta'lim-tarbiya jarayonida samarali foydalanishga o'rgatishdir. Bu esa kompyuter grafikasi fani bo'yicha pedagogika oliy ta'lim muassasalarida «Kompyuter grafikasi» fanini o'qitish muammosini ko'rib chiqish zarurligini talab qiladi va bu vo'nalishdagi muammolarni o'rganish, ularni bartaraf etish vo'llarini ishlab chiqish zarur ekanligini bildiradi.

Ushbu yutuq va kamchiliklarni hisobga olgan holda va «Kompyuter grafikasi» fanini o'qitish muammosini bartaraf etish uchun biz pedagogika oliy ta'lim muassasalari talabalarini kompyuter grafikasi bo'yicha o'qitish metodikasi modelini yaratdik (1-rasm) [3]. Pedagogika oliy ta'lim muassasalari talabalarini kompyuter grafikasi bo'yicha o'qitish metodologiyasining ishlab chiqilgan modeli, shaxsiy o'natirilgan va kompetentsiya yondashuvlari va ravshanlik, ilmiy va individuallikning didaktik printsiplari bilan tartibga solinadi va quyidagi pedagogik shart-sharoitlar maimuasini bajarishda faoliyat ko'rsatadi:

➤ Ta'lim jarayonining vo'nalishi o'quvchilarning shaxsiy afzalliklari va talabalarining kasbiy muammolarni hal qilishning umumiy usullarini o'zlashtirishga qaratilgan;

➤ O'quv materiallarini o'rganish mantiqini aks ettiradigan va o'quv faoliyatining tarkibiy qismlari va tarkibiy qismlari sifatida o'quv elementlarini taqqoslash vo'li bilan o'quv faoliyatini tashkil etishda rejalashtirishga rioya qilish imkonini beruvchi "metodik setka" asosida kompyuter grafikasi fanlarini o'quv-uslubiy qo'llab-quvvatlashni ishlab chiqish;

Model asosan ikki qisimdan iborat bo'lib, daraia va daraia tarkibidan tuzilgan. Daraia qismida motivatsion maqsadning aniqligi, mantiqiy fikrlarning mavjudligi, faoliyat jarayonlarining aniq vo'naltirilganligi, Refleksiv baholashlarning mavjudligi hamda daraia tarkibi qismida kompyuter grafikasi sohasida kelajakdagi mutaxassisni tayyorlash, kompyuter grafikasi sohasida raqobatbardosh mutaxassislar tayyorlash, mutaxassisning kompyuter grafikasi sohasidagi professionalikga tayyorligi faoliyati kabi bir qancha shajaraviy qismlar mavjud bo'lib, ular bir-biri bilan o'zaro uzviv bog'langan.

Xulosa qilib aytishimiz mumkinki, ushbu pedagogika oliy ta'lim muassasalari talabalarini kompyuter grafikasi bo'yicha o'qitish metodikasi modelini ta'lim jarayoniga qo'llash natijasida talabalarining bilim, ko'nikma va malakalarni takomillashtirishga erishiladi.

Adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi PF-4947-sonli «O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida»gi Farmoni. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2017-yil, 6-son, 70-modda.
2. Jumanazarovich X.A. «Matematika o'qitish metodikasi» fani o'quv mashg'ulotlarini loyihalab o'qitish metodikasini takomillashtirish. 2019.
3. Чернякова Т. В. Методика обучения студентов вуза компьютерной графике. 2010.

Maqolada pedagogika oliy ta'lim muassasalarida «Kompyuter grafikasi» fanini o'qitish muammolari va yechimlari modeli yaratilgan.

РЕЗЮМЕ

Статья посвящается актуальному вопросу- методам преподавания дисциплины «Компьютерная графика» в высших учебных заведениях. Автор статьи представил модели обучения по компьютерной графике.

SUMMARY

The article is devoted to one of the actual issues- methods of teaching the discipline «Computer graphics» at higher educational institutions. The author of the article presents the models of teaching Computer graphics.